

Sylloge Epigraphica Barcinonensis

SEBarc XV-2017

UNIVERSITAT DE BARCELONA

GRUP DE RECERCA LITTERA
DEPARTAMENT DE FILOLOGIA LLATINA
UNIVERSITAT DE BARCELONA

SYLLOGE EPIGRAPHICA BARCINONENSIS

SEBarc

XV
2017

Sylloge Epigraphica Barcinonensis (*SEBarc*)
Dades catalogràfiques
Sylloge Epigraphica Barcinonensis / Universitat de Barcelona, Facultat de Filologia, Departament de Filologia Llatina; dir. Marc Mayer i Olivé. – Núm. XV, 2017 – Barcelona: Universitat de Barcelona
Anual
ISSN: 2013-4118
ISSN electrònic: 2014-8151
I. Universitat de Barcelona
1. Filologia Llatina

Director
Marc Mayer i Olivé (ES-Barcelona-UB)
Consell de direcció
Giulia Baratta (IT-Macerata-UNIMC); Jaume Juan Castelló (ES-Barcelona-UB); Ángel Martínez Fernández (ES-La Laguna-ULL); Javier Velaza Frías (ES-Barcelona-UB)
Consell de redacció
Juan Manuel Abascal Palazón (ES-Alacant-UA); Giulia Baratta (IT-Macerata-UNIMC); Francisco Beltrán Lloris (ES-Zaragoza-UZ); László Borhy (HU-Budapest-ELE); Antonio Caballos Rufino (ES-Sevilla-US); Jonathan Edmonson (CAN-Toronto-YORKU); José d'Encarnação (PT-Coimbra-UC); Lietta De Salvo (IT-Messina-UNIME); Jaume Juan Castelló (ES-Barcelona-UB); Ivan di Stefano Manzella (IT-Viterbo-UNIVT); Angela Donati (IT-Bologna-UNIBO); Concepción Fernández Martínez (ES-Sevilla-US); Helena Gimeno (ES-Alcalá de Henares-CIL II UAH); Joan Gómez Pallarès (ES-Barcelona-UAB); Gianluca Gregori (IT-Roma-UNIROMA1); Rudolf Haensch (DE-München-DAI); Manfred Hainzman (AT-Graz-UNIGRAZ); Mika Kajava (FI-Helsinki-UH); Anne Kolb (CH-Zürich-UZH); Maria Letizia Lazzarini (IT-Roma-UNIROMA1); Yann Le Bohec (FR-Paris-PARIS IV Sorbonne); Ángel Martínez Fernández (ES-La Laguna-ULL); Attilio Mastino (IT -Sassari-UNISS); Giovanni Mennella (IT-Genova-UNIGE); Stephen Mitchell (GB-Exeter-UNIEXETER); Gianfranco Paci (IT-Macerata-UNIMC); Ioan Piso (RO-Cluj-Napoca-UBB); José Luis Ramírez Sádaba (ES-Santander-UC); José Remesal Rodríguez (ES-Barcelona-UB); Marjeta Šašel Kos (SLO-Ljubljana-ZRC.SAZU); Manfred Schmidt (DE-Berlin-BBAW); Javier Velaza Frías (ES-Barcelona-UB); Isabel Velázquez (ES-Madrid-UCM); Claudio Zaccaria (IT-Trieste-UNITS).
Redacció i secretaria
Giulia Baratta

Adreça
SYLLOGE EPIGRAPHICA BARCINONENSIS
Grup LITTERA
Departament de Filologia Llatina
Universitat de Barcelona
Gran Via de les Corts Catalanes, 585
E - 08007 Barcelona
tel. 0034-93-403 55 97
contacte e-mail: syllogeeb@yahoo.es

Edició
Galerada, Serveis d'Edició S C C L
ISSN 2013-4118 (edició electrònica 2014-8151)
Imprès a Espanya. Printed in Spain

Impressió
DC Plus
ISBN 978-84-96786-81-3

Compaginació
Violant Maluquer
Dipòsit legal: B-3654-1991

© Departament de Filologia Llatina
Universitat de Barcelona
Gran Via de les Corts Catalanes, 585
08007 Barcelona

Serveis d'informació: *SEBarc* és recollida sistemàticament per les bases de dades: AWOL; Carhus+; CBUC; CIRC; COPAC; DIALNET; DICE; Dyabola; EDH; Epigraphische Datenbank Clauss-Slaby; ERIH Plus; Francis; Hispania Epigraphica; ISOC; *L'Année Épigraphique*; *L'Année Philologique*; Latindex; MIAR; OPAC SBN; OpenEdition; PIO; RACO; REBIUN; Regesta Imperii; RESH; SCOPUS; SUDOC; Trismegistos; WorldCat; WZB; Zenon.

SEBarc, fundada el 1994 pel professor Marc Mayer i Olivé, és una publicació científica que vol difondre estudis i novetats epigràfiques de qualitat i abraça temes d'epigrafia, filologia clàssica, paleografia, història antiga, topografia antiga, arqueologia clàssica i llengües paleohispàniques.
La reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, compresos la reprografia, el tractament informàtic i la distribució d'exemplars mitjançant lloguer, és rigorosament prohibida sense l'autorització escrita dels titulars del copyright, i estarà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Els drets d'autor segueixen la norma de Creative Commons.
Les opinions expressades en notes, informacions, ressenyes i treballs publicats a *SEBarc*, com també les transcripcions utilitzades per als noms propis, són d'exclusiva responsabilitat dels seus autors.
Aquesta revista comprendrà un volum anual. Els llibres enviats a la redacció seran objecte de recensió crítica o de notícia.
Aquesta revista utilitza el sistema d'avaluadors externs (termini de resposta de 2 mesos) i només admet articles, notes i recensions originals i inèdits.

Per a subscripcions i intercanvis, cal dirigir-se a les adreces de la redacció.
Una versió digital dels números anteriors es pot consultar a: *http://www.raco.cat/index.php/SEBarc*

Sylloge Epigraphica Barcinonensis (*SEBarc*)
Catalogue Data
Sylloge Epigraphica Barcinonensis / Universitat de Barcelona, Facultat de Filologia, Departament de Filologia Llatina; dir. Marc Mayer i Olivé. – No. XV, 2017 – Barcelona: Universitat de Barcelona
Annual
ISSN 2013-4118
e-ISSN: 2014-8151
I. University of Barcelona
1. Latin Philology

Director
Marc Mayer i Olivé (ES-Barcelona-UB)
Executive committee
Giulia Baratta (IT-Macerata-UNIMC); Jaume Juan Castelló (ES-Barcelona-UB); Ángel Martínez Fernández (ES-La Laguna-ULL); Javier Velaza Frías (ES-Barcelona-UB)
Editorial committee
Juan Manuel Abascal Palazón (ES-Alacant-UA); Giulia Baratta (IT-Macerata-UNIMC); Francisco Beltrán Lloris (ES-Zaragoza-UZ); László Borhy (HU-Budapest-ELE); Antonio Caballos Rufino (ES-Sevilla-US); Jonathan Edmonson (CAN-Toronto-YORKU); José d'Encarnação (PT-Coimbra-UC); Lietta De Salvo (IT-Messina-UNIME); Jaume Juan Castelló (ES-Barcelona-UB); Ivan di Stefano Manzella (IT-Viterbo-UNIVT); Angela Donati (IT-Bologna-UNIBO); Concepción Fernández Martínez (ES-Sevilla-US); Helena Gimeno (ES-Alcalá de Henares-CIL II UAH); Joan Gómez Pallarès (ES-Barcelona-UAB); Gianluca Gregori (IT-Roma-UNIROMA1); Rudolf Haensch (DE-München-DAI); Manfred Hainzman (AT-Graz-UNIGRAZ); Mika Kajava (FI-Helsinki-UH); Anne Kolb (CH-Zürich-UZH); Maria Letizia Lazzarini (IT-Roma-UNIROMA1); Yann Le Bohec (FR-Paris-PARIS IV Sorbonne); Ángel Martínez Fernández (ES-La Laguna-ULL); Attilio Mastino (IT -Sassari-UNISS); Giovanni Mennella (IT-Genova-UNIGE); Stephen Mitchell (GB-Exeter-UNIEXETER); Gianfranco Paci (IT-Macerata-UNIMC); Ioan Piso (RO-Cluj-Napoca-UBB); José Luis Ramírez Sádaba (ES-Santander-UC); José Remesal Rodríguez (ES-Barcelona-UB); Marjeta Šašel Kos (SLO-Ljubljana-ZRC.SAZU); Manfred Schmidt (DE-Berlin-BBAW); Javier Velaza Frías (ES-Barcelona-UB); Isabel Velázquez (ES-Madrid-UCM); Claudio Zaccaria (IT-Trieste-UNITS).
Editorial Secretary
Giulia Baratta

Address
SYLLOGE EPIGRAPHICA BARCINONENSIS
Grup LITTERA
Departament de Filologia Llatina
Universitat de Barcelona
Gran Via de les Corts Catalanes 585
E - 08007 Barcelona
tel. 0034-93-403 55 97
e-mail: syllogeeb@yahoo.es

Edition
Galerada, Serveis d'Edició SCCL
ISSN 2013-4118 (e-ISSN 2014-8151)
Printed in Spain

Printed by
DC Plus
ISBN 978-84-96786-81-3

Composition
Violant Maluquer
Periodical number: B-3654-1991

© Departament de Filologia Llatina
Universitat de Barcelona
Gran Via de les Corts Catalanes, 585
08007 Barcelona

Information services: *SEBarc* is referenced in the following data bases: AWOL; Carhus+; CBUC; CIRC; COPAC; DIALNET; DICE; Dyabola; EDH; Epigraphische Datenbank Clauss-Slaby; ERIH Plus; Francis; Hispania Epigraphica; ISOC; *L'Année Épigraphique*; *L'Année Philologique*; Latindex; MIAR; OPAC SBN; OpenEdition; PIO; RACO; REBIUN; Regesta Imperii; RESH; SCOPUS; SUDOC; Trismegistos; WorldCat; WZB; Zenon.

SEBarc, founded in 1994 by Professor Marc Mayer i Olivé, is a scientific journal which published studies and epigraphic novelties of excellence. It covers the disciplines of epigraphy, classical philology, palaeography, ancient history, ancient topography, classical archaeology, and Palaeo-Hispanic languages.

The total or partial reproduction of this work by any procedure including photocopying and computer processing and distribution of copies through loan or rental is strictly prohibited without written authorization of the copyright holders, and will be subject to the sanctions established by law. The policy of copyright is according to Creative Commons. The opinions expressed in the notes, communications, reviews and articles published in *SEBarc*, in addition to the transcriptions used for proper names, are the exclusive responsibility of the authors.
The journal will be published annually. Books sent to the journal will be reviewed or mentioned in the news section.
The journal uses an external peer review system (answer into 2 months) and only accepts original, unpublished articles and reviews.

For subscriptions and exchanges, please contact the editorial secretary.
The back volumes are available at: *http://www.raco.cat/index.php/SEBarc*

Sylloge Epigraphica Barcinonensis (*SEBarc*) XV, 2017
ISSN 2013-4118

Índex

Joan Ferrer i Jané — *Una nova inscripció ibèrica sobre la vora d'un càlat procedent dels Horts del Carrer Tallaferro (Besalú)* pp. 11-19
A new Iberian inscription on the edge of a kalathos from the Horts del Carrer Tallaferro (Besalú)

Ángel Martínez Fernández — *Inscripciones de Aptera en Creta: revisión y nuevos hallazgos* pp. 21-46
Inscriptions of Aptera, Crete: revision and new finds

Antonio Ibba — *Le* Aquae calidae *della* Sardinia pp. 47-68
The Aquae calidae *of* Sardinia

Lucio Benedetti
Giorgio Crimi
Antonella Ferraro — *Antichità vere e false in internet: cinerari iscritti da siti web di case d'asta e gallerie d'arte* pp. 69-99
True and false antiquities in the internet: inscribed funerary urns in auction houses' and art galleries' websites

Simone Don — *Iscrizioni romane nella collezione di Ugo Da Como* pp. 101-107
Roman inscriptions in the Collection of Ugo Da Como

Marco Erpetti — CIL *VI, 30971: una possibile revisione epigrafica* pp. 109-123
CIL *VI, 30971: A plausible epigraphic revision*

Sylloge Epigraphica Barcinonensis (*SEBarc*) XV, 2017
ISSN 2013-4118

Mariangela Cristina Valvano — *Nota su un rilievo romano di San Severino Marche*
pp. 125-130
Note on a Roman relief from San Severino Marche

Alfredo Buonopane — *Un mattone col nome di un* sex vir *«repubblicano»: «minuta» officinale, testo provvisorio o esercitazione scrittoria?*
pp. 131-141
A brick with the name of a «republican» sex vir*: rough draft, temporary inscription or writing practice?*

Elena Cimarosti — CIL *VI, 29682:* agens proximus commentariorum summae privatae
pp. 143-160
CIL *VI, 29682:* agens proximus commentariorum summae privatae

Joan C. de Nicolás Mascaró
Bartomeu Obrador Cursach — *Novetats epigràfiques menorquines II*
pp. 161-172
Epigraphic novelties from Minorca II

Donato Fasolini — *Le linee della follia. L'iscrizione* CIL *VI, 21757 in un disegno del Christ Church College attribuito a Bernardino da Parenzo*
pp. 173-197
The lines of madness. The inscription CIL *VI, 21757 in a drawing at the Christ Church College attributed to Bernardino da Parenzo*

Ivan Di Stefano Manzella — *Due* libarii *concorrenti a Pompei. Ipotesi interpretative dei criptici graffiti* CIL *IV, 1768-1769*
pp. 199-213
Two rival libarii *in Pompeii. Interpretative hypotheses on the cryptic graffiti* CIL *IV, 1768-1769*

Alfredo Buonopane — *Due* cupae *con tabella centrale a forma di stele da* Grumentum *(*Italia, regio III*)*
pp. 215-220
Two cupae *with a central table shaped as a stele from* Grumentum *(*Italia, regio III*)*

Sylloge Epigraphica Barcinonensis (*SEBarc*) XV, 2017
ISSN 2013-4118

María Engracia Muñoz-Santos *El gladiador que pasó de las manos de una dama a las de un caballero ¿el mango de espejo de* Emporiae*? Una revisión*
pp. 221-228
The gladiator who changed from a lady's hands to a gentleman's. Is it a mirror's handle from Emporiae*? A review*

Luca Zambito *Ancora sulla datazione delle* tegulae sulphuris
pp. 229-238
On the chronology of tegulae sulphuris. *Again!*

Recensions

Antonio Pistellato, Stirpem nobilitavit honor. *La memoria dei Senzi Saturnini tra retorica e storiografia*
(Roberto Gallingani) pp. 239-241

Gerard González Germain (coord.), Peregrinationes ad inscriptiones colligendas. *Estudios sobre epigrafía de tradición manuscrita*
(José d'Encarnação) pp. 241-247

José M. Blázquez Martínez, José Remesal Rodríguez (eds.), *Estudios sobre el Monte Testaccio (Roma) VI*
(Jordi Pérez González) pp. 247-250

Antonio F. Caballos Rufino, Augustus Pater Hispalensium. *Los orígenes institucionales de la Sevilla romana entre la República y el Imperio*
(Ana Moragues) pp. 250-251

Elena Ruiz Valderas (ed.), *Cartagena,* Colonia Urbs Iulia Nova Carthago
(Marc Mayer i Olivé) pp. 251-253

Giacomo Cardinali, *«Qui havemo uno spagnolo dottissimo». Gli anni italiani di Pedro Chacón (1570 ca. - 1581). Saggio di ricostruzione bio-bibliografica a partire di carteggi coevi*
(Marc Mayer i Olivé) pp. 253-255

Aurora López Güeto, Pietas *romana y sucesión* mortis causa
(Marc Mayer i Olivé) pp. 256-257

Sylloge Epigraphica Barcinonensis (*SEBarc*) XV, 2017
ISSN 2013-4118

Morgane Andrieu, *Graffites en Gaule Lyonnaise. Contributions à l'étude des inscriptions gravées sur vaisselle céramique. Corpus d'Autun, Chartres et Sens*
(Marc Mayer i Olivé) pp. 257-258

Claudio Farre, *Geografia epigrafica delle aree interne della* Provincia Sardinia
(Marc Mayer i Olivé) pp. 258-260

Imre Áron Illés, *Vespasian's Edict and the Flavian Municipal Charters*
(Victor González Galera) pp. 260-262

Maurizio Buora, Stefano Magnani (eds.), Instrumenta inscripta *VI. Le iscrizioni con funzione didascalico-esplicativa. Committente, destinatario, contenuto e descrizione dell'oggetto*
(Victor González Galera) pp. 262-267

Noemí Moncunill Martí, Javier Velaza Frías, *Ibérico. Lengua, escritura, epigrafía*
(Víctor Sabaté Vidal) pp. 267-270

Fulvia Mainardis (a cura di), *«Voce Concordi». Scritti per Claudio Zaccaria*
(Silvia Braito) pp. 270-275

Col·laboradors d'aquest número p. 277

Normes d'edició pp. 279-282